

Kirkor Zohrab Kimdir?

Posted on 11/12/2014

Kirkor Zohrab (1861-1915)

Döneminin, gerek Ermeni toplumunda, gerekse Osmanlı düşünce yaşamında en parlak kişilerinden... Gazeteci, yazar, hukukçu, milletvekili...

26 Haziran 1861'de İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini, Mahrukyan, Tarkmançats ve Katolik Lusaroviçyan Ermeni okullarında tamamladı. Galatasaray Mekteb-i Sultanisi'nin Mühendislik Bölümünden yol ve köprü mühendisi olarak mezun oldu. Ermenice Lırakir'de ilk yazıları yayınladı. Klara Yazıcıyan'la evlendi, Dört çocukları oldu.

Hayrenik (Vatan) gazetesinde yazmaya başladı. Dönemin Ermeni basınının en önemli yayınlarından haftalık Masis (Ağrı Dağı) gazetesini çıkaranlar arasında yer aldı. 1908'de Paris'e zoraki göçün ardından bir yıl sonra İkinci Meşrutiyet'in ilanıyla memlekete döndü.

Nor Or (Yeni Gün) gazetesini yayınlamayı başladı. Ermeni Cemaat Meclisine en yüksek oyu alarak seçildi; ilk genel seçimlerde Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nda İstanbul mebusu oldu.

Azadamart (Özgürlük Mücadelesi)'ta yazmaya başladı. 1912'de ikinci genel seçimlerde, üç ay sonra feshedilecek olan meclise yeniden İstanbul mebusu olarak seçildi.

O, bir edebiyatçıydı. Roman, şiir, eleştiri, makale ve kısa öyküler yazdı. Yapıtları Türkçe'ye de çevrildi. Çağının çok ilersinde bir kısa öykü anlayışı sergiledi. Yapıtlarında dilde sadelik, halk sevgisi ve gerçekçilik ayırt edici özelliklerindendi.

Yerleşik değer yargılarını, varlıklı kesimin iki yüzlü ahlak anlayışını eleştirdi. Yoksul ve yoksunlardan yana oldu. Öykülerinin kahramanları, küçük insanlar, hizmetçiler, suçlular, kaçakçılar, küçük esnaf, küçük memurlardı. Kadınlar çoğu kez öykülerinin merkezinde yer aldı.

Hukukçu olarak Zohrab, İstanbul'un önde gelen avukatlarından idi. Türkçe ve Ermenicesinin yanı sıra çok iyi bildiği Fransızcası nedeniyle dönemin ticari davalarında aranan kişiydi.

Abdülhamit istibdadı altında zor ve tehlikeli siyasi davaları aldı, rejim düşmanı sayıldı. İstibdadın son yıllarında avukatlıktan men edildi. 1908'de Paris'ten döner dönmez Hukuk Fakültesi'nde ceza hukuku dersi hocalığına davet edildi. 1909'da ders notları yayınlandı.

1908'de İkinci Meşrutiyet'in ilanı ve Jön Türk devrimi Eşitlik, Özgürlük, Kardeşlik ideallerinin zaferi olarak kutlandı ve büyük bir iyimserlik yarattı. Ermeni devrimci örgütleri ("Fedai"ler) silah bıraktı, yeni rejimi tanıdıklarını ilan ettiler. 1907'de başlayan Taşnaksutyun İTC (İttihat ve Terakki Cemiyeti) ittifakı gelişti, güçlendi.

Siyasetçi Zohrab, farklı kimliklerin Osmanlılık temelinde bir aradığını savundu. Özellikle Ermenilerle Türklerin kardeşliği için mücadele etti. Kendini bu yüzden hem Ermeni, hem de Osmanlı olarak tanımladı. Yalnızca Ermeni toplumunun sorunlarını dile getirmedi, bir bütün olarak Osmanlı toplumunun ve devlet yapısının modernleşmesi için çalıştı.

31 Temmuz 1908'de, Taksim Belediye Bahçesi'nde, Meşrutiyet-i Osmaniye Kulübü adına 10 bin kişilik bir topluluğa Türkçe hitap etti: *"Ey hür Osmanlılar! Hür vatandaşlar!"* seslenişiyle başlayan konuşmasını şu sözlerle bitirdi: *"Dinimiz muhtelif, mezhebimiz birdir. Hepimiz hürriyet mezhepdaşlarıyız."*

Siyasetçi Zohrab, üç dönem milletvekili seçildi. Osmanlı Meclis-i Mebusan'ının "sosyalist" olarak anılan, en aktif milletvekillerinden biriydi ve etkileyici konuşmasıyla ünlüydü. Yalnızca Ermeni toplumunun sorunlarını dile getirmede. Bir bütün olarak Osmanlı toplumunun ve devlet yapısının modernleşmesi için çalıştı.

Meclis'teki zina tartışmasında "veled-i zina", yani gayrimeşru çocuk konusunda yaptığı ünlü konuşmasında, *"...(öyle) bir Mecliste hakimiyet icra ediyoruz ki, biz orada hem müddei (savcı), hem de hâkimiz. Erkekler, kadınlar üzerinde olan hukukunu tahkim etmek için uğraşıyorlar... Bu cürümde (zina) en büyük kabahat erkeklerdedir," dedi. Kanunda geçen "Veled-i Zina" için ise, şöyle diyordu: "20. asırda...ben bu nesebi tahrip meselesini anlayamıyorum...Kurun-u vustada (ortaçağda) asilzadelik davaları vardı. O asırda ben falanın oğluyum, falan benim ecdadımdandır, bu veled-i zinadır, piçtir tabirleri vardı. 20. asrın şerefi için ve bütün insanıyetin şerefi için bu tabirleri şiddetle reddederim; bundan sonra yeryüzünde yalnız insanlar vardır, veled-i zinalar, piçler yoktur."*

Dolaysız vergilerin kaldırılmasını talep etti. *"Vergi denilen şey kişilerin toplumda tuttıkları yerin bir icar bedelidir... Bir evin kapısında yatan, veya tavan arasına sığınan bir fakir ile, aynı evin en mükellef ve süslü salonlarında oturan zenginın aynı kirayı vermeleri doğru mudur? Eşitlik, toplanan meyvenin oranına göredir; şahsa göre değildir."*

24 Nisan 1915 - Bir gecede 250 Ermeni aydın tutuklanarak Çankırı ve Ayaş'a tehcir edildi.

26 Nisan 1915 - Zohrab Patrik Zaven'e koştı, kaleme aldığı yazıyı, Patrik ve diğer

delegelerle birlikte, Sadrazam Sait Halim Paşa'ya sundu. 28 Nisan 1915 - Tutuklamaları

durdurmak için Talat Paşa'ya tekrar yazılı başvurdu. Kaçıp canını kurtarabilecekken son ana

kadar bir şeyler yapabileceği umudunu yitirmedi ve temaslara devam etti. 20 Mayıs 1915 - Oysa sıra ona gelmişti. Erzurum milletvekili Vartkes Serengülyan ile birlikte tutuklanarak Diyarbakır'a doğru yola çıkarıldı. Urfa yakınlarında İttihat tetikçisi Çerkez Ahmet ve Nazım tarafından başı taşla ezilerek öldürüldü.

Yolda, eşi Klara'ya yazdığı 15 Temmuz 1915 tarihli mektubu şu sözlerle son buluyordu:
"Sevgilim, bir tanem, artık bizim için son perde başlıyor. Daha fazla gücüm kalmadı. Sağ kalmazsam, çocuklarıma son öğüdüm şu ki daima birbirini sevsinler, sana tapsınlar ve kalbini acıtmasınlar ve beni de hatırlasınlar."(BÇ)

Not: İHD Irkçılık ve Ayrımcılıkla Mücadele Komisyonu 24 Nisan 1915'te İstanbul'da tutuklanarak Çankırı ve Ayaş'a sürülen 220 Ermeni aydını Tütün Deposu'nda düzenlediği bir etkinlikle andı. Bu metin "24 Nisan 1915 ve Ermeni Aydınlar: Tutuklandılar, Sürüldüler, Bir Mezar Taşları Bile Olmadı" isimli etkinlikte okunan dört hayat hikayesinde biri.

Kaynak: bianet.org